

Medlemsinformation 3 - juni 1996

Arkeologidagen 1996 - Ändrad dag - Sönd 1 sept

Sönd. 1 sept, Signhildsberg - Fornsigstuna i Håtuna

Fornsigstuna - i Signhildsberg engelska park

Guidade rundvandringar kl 10, 12, 14 under ledning av grävdeltagare från undersökningarna 1984 - 1988. Signhildsberg ligger öster om Håtuna kyrka. Du kommer till herrgården om du från vägen mellan Håbo-Tibble kyrka och Tjusta skola följer officiella vägskylden mot kursgården Aske, som du skall passera. Tillfällig vägskyldning denna dag.

Ändringen av den traditionella dagen beror på att Riksantikvarieämbetet inte längre står som huvudman för arrangemanget. Arkeologidagen genomförs nu i regional regi och för Stockholms läns del har man valt 1 sept. Lokalt passar det bra, eftersom Arkeologidagen förut kolliderat med Spelmanssstämman i Kungsängens hembygdsgård, som sedan mer än 30 år alltid ägt rum "Sista söndagen i augusti".

Nyhet! - UKF har egen s.k. Hemsida på Internet

På hemsidan presenterar vi inte bara *aktuellt program*; historiskt och kulturhistoriskt *intressanta företeelser* belyses. Kommuns *turistprogram* finns på särskild plats. Allmän *presentation av UKF*, främst avsedd för icke medlemmar, innehållande beskrivning av *pågående och avslutade projekt*, sammanfattning av innehållet i *våra böcker*, tidigare *genomförda föredrag, exkursioner, studiebesök, konserter m.m.*

Adress: <http://www.algonet.se/~ukforsk>

E-post: ukforsk@algonet.se

Håtunaleken - 1996 Manus och regi Stefan Moberg

Spännande nyheter i årets version! Se äv Internet: <http://www.algonet.se/~ukforsk>

Spelas intill Håtuna kyrka 25 juni - 7 juli, Guidning i kyrkan efter varje föreställning

Information om biljetter och busstur - 08-581 666 35.

Tisdag 25 juni kl 19.00 PREMIÄR

Onsdag 26 juni kl 19.00

Torsdag 27 juni kl 19.00

Lördag 29 juni kl 14.00 och 17.00 Guidad busstur med Börje Sandén kl 13. från Kungsängens station till bl a Rösaring (promenad) nyutgrävd fornborg (promenad)

- Paketpris för buss, guidning, medeltida måltid och teaterentré. 150:-/vux, 80:-/u 18 år. Info 58166635

- Båt från Stadshusbron kl 10.00

Söndag 30 juni kl 14.00 - Båt från Stadshusbron kl 10.00

Tisdag 2 juli kl 19.00

Onsdag 3 juli kl 19.00

Torsdag 4 juli kl 19.00. Teaterbuss 40:-från Kungsängens station 18.00 Bro C 18.15.

Lördag 6 juli kl 14.00 och 17.00. Buss 40:-. från Kungsängens station 16.00 Bro C 16.15. Båt kl 10.

Söndag 7 juli kl 14.00 - Båt från Stadshusbron kl 10.00

Ur sommarens turistarrangemang i Upplands-Bro

Upplysningar, biljetter och bokning vid Turistinformationen i Kungsängens gamla stationshus.

Ring 581 666 35. Båtturerna utgår från Tibble Sjöscouter brygga nedanför Kungsängens station.

- Lörd 29 juni Guidad busstur till Håtunaleken. Se Håtunaleken ovan sommaren 1996.
- Onsd 10 juli Guidad båtutflykt till Säbyholm. Djur och växter visas. Börje Sandén visar Rösaring. Café finns i Tallgården. Åter till Kungsängen kl 18.00. 90:- vuxna, 60:- barn
- Lörd 13 juli Guidad båtutflykt med Börje Sandén till Fornsigtuna via S:t Eriks borg vid Stäket, Tärnsund, Sigtuna Nyckelsten. Avgång kl 13.00 från Tibble sjöscouters brygga rakt nedanför Kungsängens station, Åter ca 17.00. Biljetter 95:- (60:- barn). Bokning 11/7. Info tel 581 666 35.
- Sönd 4 augusti Båtutflykt med familjeteater på Säbyholm. Börje Sandén guidar vid Rösaring
- Månd 5 augusti Upplands-Bro på Vattenfestivalen; Hantverkartorget (Blaiseholms torg nära Kungsträdgården). Program varje halvtimme 12.00 - 23.00. Bl a Bro d'River Boys, Mässingshornen, Big Band, Svea Livgardes fältpiparkår, Håtuna lekare, Bro Samba.
- Onsd 14 augusti. Båtutflykt. Upplysningar i Turistinformationen 581 666 35.
- Sönd 18 augusti Slätterdag i Örnåshagen. Samling kl 10.00 vid infarten till B&W:s parkering. Vi försöker lära ut konsten att slå med lie. Det är femte året i rad som den fina orkidéstrandängen vid Örnåsjön slättras. Anmälan och information till Ingemar Jonsson tel 581 720 85. Den guidade cykelturen samma dag leder bl a till slätterängen.
- Sönd 25 augusti Spelmansstämman Ungdom och Folkmusik. Hembygdsgården i Kungsängen 12.00-16.00. Inleds med friluftsgudstjänst kl 11.00
- Sönd 1 sept Arkeologidagen - OBS ändrad dag. Fornsigtuna - Signhildsberg. Rundvandringar kl 10, 12 och 14. Se även första sidan.
- Lörd 29 augusti Håtuna kyrka kl 18.00. **Minnens I Håtunaleken?**
En *åminnelsehögtid* med anledning av att 690 år gått sedan Håtunaleken utspelades.

Kulturcykling - Upplands-Bro på Tur.

Cykel och korta vandringar med Börje Sandén. Ev hyra av cykel måste förhandsbeställas liksom ev matsäck. Info 581 666 35.

Bros omgivning - Start från Bro Centrum

- Lörd 20 juli kl 13.00 Bro - Håbo-Tibble kyrkby (20 km)
Start vid Bro centrum - Lejondal - Gröna gången - kort "cykelvandring" till Nåshagen - Långvreten - Håbo Tibble kyrkby - Alby fornminnesområde - Treudden - Sätra - Bro
- Sönd 21 juli kl 13.00 Bro - Lejondal - Gripenstedt (7 km)
Start Bro centrum-Grindstugan - jättegrytan - manufakturen på 1700-talet -Lejondals slott
- Tisd 30 juli kl 13.00 Bro - Tåtorp - Önsta - Skysta - Fågelsången (10 km)
Bl a: gamla valvbron, "svinstian" i eken.
- Onsd 31 juli kl 13.00 Bro - Köpenhamn - Paris - Rom (14 km)
Start Bro centrum-Köpenhamn-stenbrottet vid Klöv-ödetorpet Paris-Rom med "Rom-mor"-f.d. såg och kvarn vid Norrboda-fornborg vid Sätra-minnesstenen vid Råbacka.
- Tors 1 augusti kl 18.00(obs) Området SV om Bro (10 km)
Bro centrum-Härnevi hage-Brogård-Fiskartorget-Rättarboda-Kvistabergs observatorium-Assurs hög-Assurs sten.

Kungsängens omgivning

- Månd 12 augusti kl 13.00 Lennartsnåshalvön (16 km)
Start Kungsängens station Tibble gård-Öråker-Asker-Tuna ödeby-Lennartsnäs -Frölunda fritidsområde-torpet Lugnet-Frölunda.
- Tisd 13 augusti kl 13.00 Kungsängen - Lejondal (20 km)
Start Kungsängens station-Lillsjöns badplats-Örnåsjön-Avrättningsplatsen Tingsviken-Lejondal.
- Tors 15 augusti kl 18.00 *Kvällspromenad* Ryssgraven - Dalkarlsbacken. Start Bergaskolan kl 18.00
- Lörd 17 augusti Cykeltur, tid/plats meddelas senare.
Kungsängen-Västra Ryd-Granhammar. Musikunderhållning.
- Sönd 18 augusti Cykeltur, Lillsjön-Örnåsjön-Sandboda-Lerberga-Brunna-Hagnäs-Gröna dalen.
Avfärd från Kungsängens station kl 10.00. Se Slätterdag ovan.

Fornborgen vid Draget - framgångsrik arkeologisk undersökning maj 1996

Den närmast följande redogörelsen för undersökningen bygger på de iakttagelser som gjorts under själva grävningen, således *innan analysresultaten av funna prover återkommit* från laboratorierna och *innan kartor och fotografier studerats och utvärderats*.

Vad som *iakttagits* och *diskuterats*:

- anläggningen är av allt att döma ingen "borg" - troligen en kultplats - den är alldeles för stor för att kunna försvaras, över 4000 kvm.
- den över 400 m långa stenvallen är inte rester av en "riktig" mur, stenar ligger oordnade, till och med små stenar under stora, inga rester av träkonstruktioner kunde iakttagas
- huvudingångens konstruktion hindrar inte en besökare, den snarare inbjuder till besök
- ingången har framhävts med hjälp av stensättningar på jordvallens utsida på ömse sidor
- en stor eldhärd till vänster om ingången kan ha haft en symbolisk betydelse - kanske finns en härd även på högra sidan.
- två gravrösen strax innanför ingången har inga begravningar i centrum, kanske är det bara symboliska "gravar" - kenotafer
- två mindre "gravgömmor" hittades i periferien av det ena gravröset - troligen sekundära begravningar
- en ca 500 m lång jordvall, på en sträcka av högst 100 m i form av en stenvall, och med utanförliggande dike/vallgrav, har undersökts på några ställen
- jordvallens funktion är oklar, den kan inte ha hindrat någon att ta sig in i anläggningen, troligen har den snarare markerat yttre gränsen för anläggningen - jordvallens konstruktion redovisas längre ner
- under och framför huvudingången i söder har stenåldersföremål hittats
- norr om och utanför anläggningen har s.k. gropkeramik hittats, äldre stenålder

Förutsättningar och förarbete

I några tidigare nummer av vår medlemsinformation har berättats om förutsättningarna för de nu genomförda utgrävningarna. Ett kort sammandrag kan vara på plats. Våren 1995 doktorerade Michael Olausson på en avhandling om fornborgar, där han framförde vissa nya synpunkter. Eftersom vi har ett flertal s.k. fornborgar, som aldrig undersökts inbjöd vi Michael att dels hålla en föreläsning kring avhandlingsarbetet, dels medverka vid en exkursion till några olika typer av fornborgar i Upplands-Bro.

Begreppet "fornborg" är inte klart definierat; man förleds helt naturligt till att tro att stenvallar uppe på berg har med försvaret av bygden att göra. Det är uppenbart att så inte alltid är fallet. I gängse litteratur har "Borgen" vid Draget kallats omväxlande "spärrfäste" och "farledsborg", vilket för tankarna till någon slags försvarsanläggning, allra helst som även en vårdkaskedja leder fram till borgen. Den ligger ju också vid en central vattenled in mot Gamla Uppsala, Valsgårde och Vendel. Traditionellt har man daterat "fornborgar" till den oroliga folkvandringstiden och den följande vikingatiden.

Vid exkursionen i höstas fick Michael uppfattningen att borgen borde vara mycket äldre, kanske från bronsålderstid ca 1000 år dessförinnan. Han ansåg omedelbart att borgen borde närmare undersökas. Innan det kunde ske måste en noggrann kartläggning göras. Här fick vi en mycket förnämlig hjälp av Upplands-Bro kommun, som gratis ställde två mätlag till förfogande för att med moderna mätinstrument göra en karta över hela området.

Till förarbetet hör också en annan undersökning som gjordes i området. När kvartärgeologiska institutionen vid Stockholms universitet behövde undersökningsobjekt för en students praktiska övningar och studier i kartläggning av bottensediment i sjöar och träsk hänvisades den av Björn Ambrosiani till Lillsjön och kärren längs den s.k. Dragrännan.

Ambrosiani är väl för allmänheten mest känd som ledare av utgrävningarna på Björkö/Birka. Han känner väl till Dragets centrala roll bland de vikingatida farlederna och insåg vilket stort värde dessa geologiska undersökningar skulle kunna få för bestämmande av tidpunkten, då farleden inte längre var öppen segelled, och man i stället måste börja dra båtarna över det uppkomna edet. Nere i gyttjan på ca 7-8 m djup hittades bl a daterbara träbitar och ett väl bevarat löv från ett träd.

Arkeologiska undersökningen maj 1996

Undersökningen gjordes av Riksantikvarieämbetets Stockholms-avdelning under ledning av Michael Olausson med hjälp av ett 15-tal amatörarkeologer från Arkeologisektionen inom Stockholms läns hembygdsförbund och några arkeologistuderande vid universitetet. Från hembygdsföreningarna i Upplands-Bro deltog Agneta Allerstav, Gunilla Stenström, Sven Palmqvist och Börje Sandén. Arbetet pågick i 10 dagar. Amatörarkeologerna ("fritidsarkeologerna") har ofta förmånen att få vara med vid undersökningar som inte är betingade av exploatering av något slag. Normalt är det ju så att arkeologiska undersökningar bekostas av en exploatör. I Upplands-Bro har det aldrig varit tal om kommersiell användning av Rösaring, Fornsigtuna eller den nu aktuella fornborgen. Det är alltså undersökningar av vetenskapligt intresse som vi har haft nöjet att vara med om.

Laboratorieundersökningarna är alltid förknippade med kostnader. En del av proverna bekostas av Riksantikvarieämbetet; en del kostnader för undersökning och datering står Stiftelsen Upplands-Bro Fornforskning för. Stiftelsen sitter inne med medel som är öronmärkta för arkeologiska undersökningar i Upplands-Bro. Den har ursprungligen fått sina pengar från lokala sponsorer.

Vad har vi undersökt egentligen?

När resultaten av proverna återkommer från laboratorierna kan vi med större säkerhet yttra oss om vad det är för slag anläggning vi undersökt. Jag vill dröja vid några anmärkningsvärda detaljer i jordvallens konstruktion som möjligen kan förklara hela anläggningens funktion.

Utgångsläget var att jordvallen borde vara fundament för en palissad och i så fall borde man finna stolphål längs krönet på jordvallen. I det första schaktet som togs upp tvärs över vallgraven och vallen visade sig snart en stenanläggning i centrum. Åtskilliga stenar var smala spräckta stenar, som använts som kilar för att stadga upp en träkonstruktion och låg på rad, således inga vanliga runda stolphål, som man känner från byggnader. Mellan stenarna fanns några väl bevarade kolrester. Troligen har träkonstruktionen brunnit och de förkolnade resterna mellan stenarna har bevarats och torde nu med ganska god säkerhet kunna dateras med hjälp av den radioaktiva s.k. kol 14-metoden.

I arkeologers arbetsmetod ingår att så småningom ta sig ned till den orörda markytan. Efter avritning och fotografering tar man bort (förstör!) det undersökta lagret och går ett steg längre ner. Här kom en verklig "godbit" i dagen. Delvis under stenkonstruktionen låg en ca 40 cm lång förkolnad trädgren eller rot, så väl bevarad att laboratoriet utan svårighet torde kunna avgöra vilket trädslag det rör sig om. Grenen bör ha legat på platsen när stenkonstruktionen gjordes och en datering av den bör ge tidpunkten för vallens tillkomst.

Dessa spännande fynd föranledde Michael att låta öppna ytterligare ett schakt i jordvallen ca 100 m därifrån. Här fanns emellertid inga som helst stenkonstruktioner eller kolrester. Detta var mycket förvånande och måste tolkas som att det aldrig funnits en kraftig palissad runt hela anläggningen.

Vad har då vallen tjänat för ändamål? Med tanke på de andra iakttagelserna som jag redogjort för i början, så har vi ju avskrivit tanken på att fornborgen skulle vara en "borg". Om det är frågan om en kultplats skulle vallen i stället kunna vara en markering av den yttre gränsen för kultområdet. Här kan ha funnits ett enklare "staket" innanför vilket konventionen krävde ett visst uppträdande av den besökande. "Inte skrika och stoja; ta av dig hatten när du går in i kyrkan" o.s.v. I Upplands-lagen talas om "stavgårdar", forntida heliga platser som vi inte längre

skulle få dyrka när vi på 1200-talet räknades som kristna. Min personliga tanke är att vi här har ett exempel på just en stavgård.

Att jordvallen inte uppmärksammats långt tidigare kan bero på att sådana vallar inte är kända från andra fornborgar, och att vallen här dessutom var svår att upptäcka före den skogsavverkning som ägde rum för några få år sedan. I tron att anläggningen var en verklig borg hade det förvånat mig länge att det inte fanns åtminstone två försvarsvallar, vilket jag tyckte mig ha iakttagit på verkliga fornborgar. Jag letade då efter en palissad nedanför berget och fann då vallen och ”diket”, som gick tvärs över vattendelaren, vilket ju inte kunde vara ett vattenförande dike. Det gick dessutom inte på djupaste stället i den grunda dalgången mellan borgberget och nästa berg, som det bort göra om avsikten hade varit att dika ut området. Jag uppfattade dessutom att vall och vallgrav låg på lagom kastavstånd från stenvallen, ca 20 m.

Om det är en kultplats kan den mycket väl vara från bronsålderstid. Att den i så fall skulle ligga just här är ju inte alls onaturligt, eftersom det då var segelbar båtled förbi platsen. Som kultplats skulle den då vara äldre än Rösaring, som ju än så länge hänförs till vikingatid, och Michaels reaktion från i höstas, när han för första gången såg borgen, skulle besannas.

Stenåldersfynden

Uppland är geologiskt det yngsta landskapet i Sverige. Stenålder finner vi bara i områden som nu ligger ca 30 m ovanför vattenytan. Hittills känner vi i kommunen bara till några få stenåldersföremål som lösfynd. Vårens undersökning visar på den första kända platsen där stenåldersmänniskor vistats. Det har dock knappast varit en permanent boplats, snarare en tillfällig lägerplats för fiskare långt ute i skärgården.

Det var när vi grävt oss genom jordvallarna vid ingången och kom ned på ursprunglig markyta som stenåldersfynden visade sig: en halv tunnackig yxa, en bit flinta, en tvärpil av flinta och några kvartsskrapor.

Fyndet av gropkeramiken har sina poänger. Det skedde sista dagen. Medan vi var sysselsatta med att lägga igen schakten började Michael mäta in ett par mindre hålvägar straxt norr om fornborgen. Hålvägarna ledde in på det skogsavverkade området rakt mot en av de många upplöjda fårorna, som gjorts för att fröträdens frö skulle ha någonstans att slå rot. Där låg keramikskärvorna helt öppna för det vana ögat.

Fortsatta grävningar i höst?

När detta skrivs har Michael Olausson just uttalat förhoppningen att kunna få återkomma med kompletterande undersökningar till hösten. Då vet vi ju också resultaten av de inskickade proverna. Det kommer naturligtvis en ny redgörelse för utgrävningarna på denna plats under hösten. Vi hoppas att slutrapporten kommer så tidigt att vi kan göra en exkursion till platsen innan det blir alltför kallt.

Ett tack från Upplands-Bro riktas till de amatörarkeologer i Stockholms län, som så hängivet hjälpt till vid undersökningen av ”fornborgen”.

”Rösaring - ett arkeologiskt forskningsprojekt”

Forskningsprojektet kring Rösaring har nu tagit sig konkret uttryck i form av en mycket fyllig och genomarbetad projektbeskrivning utförd av arkeologen Peter Bratt vid Länsmuseum. Därmed stundar nya intressanta arbetsuppgifter för länets amatörarkeologer, och Upplands-Bro-borna kan se fram emot nya rapporter om denna unika fornminnesplats. Tillsammans med hembygdsrörelsen och Riksantikvarieämbetet har en strategi lagts upp för arbetet.

I förra numret av vår medlemsinformation berättades att en snabbinspektion av området nedanför Rösaring stod för dörren. Tack vare förra årets röjning i markerna och Ekeby-fårens betning kunde vi iakttaga tidigare okända stenformationer nedanför torpet Leran. Rolf Rydén från RAÄ blev intresserad och kunde snart meddela att han fått arbetstid för ett omfattande

inventerings- och karteringsarbete. Under tiden hade Läns museet och UKF sammanställt alla sina tillgängliga upplysningar om Låssa socken i form av kartor, inventeringar, jordeboksuppgifter, ortnamnskort och litteratur. Med detta som grund har sedan Peter Bratt författat den mycket intressanta projektbeskrivningen.

Den 18 juni började en omfattande "specialinventering" av större delen av Låssahalvön. Den syftar till en minutuös undersökning. I skrivande stund går ett brev ut till länets amatörarkeologer med förfrågan om det finns intresserade medlemmar, som vill ägna några semesterdagar åt detta inventeringsarbete. Rolf behöver ett par personer som hjälp varje dag för att med en hastighet av ca 1,5 kvkm per dag ströva igenom praktiskt taget hela Låssa socken på jakt efter okända fornminnen. Verksamheten läggs upp som en utbildning för amatörarkeologerna, som här får lära sig helt andra saker än själva grävningstekniken. Här får de gå tillsammans med en erfaren spanare och lära sig att läsa av landskapets hemligheter. Så många som möjligt skall erbjudas denna undervisning.

Därefter kan det bli dags för kartering av de hundratals gravarna, och den förmodade bronsålderstida boplatsten med sina skrävstenshögar nedanför åsen. Nu när marken är röjd och avbetad syns några till diametern mycket stora gravhögar ligga på rad omgivna av många mindre gravar. Hur många gravar som förstörts vid vägens anläggande och hur många som blivit bortodlade kan vi inte ens gissa oss till. Strax under plogdjup finner vi Stora Ekebys "svarta jord" över ett stort område.

I förlängningen är fosfatkartering och undersökning med metalldetektor ett önskemål från Peter Bratts sida. Resultaten av de nu planerade undersökningarna kommer att avgöra om det hela kommer att avslutas med arkeologiska undersökningar.

Jag kan - utan att lova för mycket - avsluta den här lilla rapporten på samma sätt som i förra numret: "Det kommer, som synes, att bli anledning att återkomma till ämnet Rösaring".

Fältvandring med gammal karta vid Säbyholm

Vi var drygt 20 personer, ca hälften från Upplands-Bro, som deltog i en första vandring med en gammal karta från 1782 som överlägg på den moderna ekonomiska kartan. Vandringen var ett led i Riksantikvariets och Sveriges Hembygdsförbunds gemensamma projekt att lära hembygdsföreningarnas medlemmar att med hjälp av gamla kartor förstå hur kulturlandskapet har formats.

Efter en gemensam teorikväll skulle vi nu tillämpa kunskaperna ute i fält. Som praktikexempel användes storskifteskartan över Säbyholms säteri, som hade bildats på 1600-talet. Här fanns nämligen exempel på flera intressanta företeelser. Vi började med att studera forntida åkrar, från den tid då man ännu inte börjat använda lie för att skära säden. När man gick över till modernare jordbruksmetoder övergavs de gamla åkerlyckorna, som i stället blev ängsmark. När man ännu senare började odla vallväxter blev hela området till hagmark för betande djur. Här finns alltså mark som aldrig lagts under plogen.

Kartöverlägget gav också utmärkta prov på säteriets uppbyggnad. Vi kunde finna den gamla vägen som ledde rakt mot den redan 1782 försvunna säteribygnaden, men lämningar i marken visade var den legat. I rät vinkel mot entrévägen hade en magnifik ekonomibygnad haft sin plats. Det var en U-formad byggnad med tornliknande utbyggnader på flygelgavlarna ut mot den centrala punkten i hela anläggningen. Vägen rakt mot öppningen mellan flyglarna är identisk med dagens väg mot Låssa kyrka och Säbyholmskolan. Tydlig i naturen är den terrass på vilken byggnaden en gång stått. Den syns på bägge sidor om dagens väg. Vi åker med andra ord rakt igenom denna storslagna ekonomibygnad på vår väg till Låssa kyrka.

Kartan vägledde oss också till grunder efter sedan länge försvunna 1700-tals byggnader. Ett övningsexempel för deltagarna blev att identifiera platsen för ett bostadshus med två flyglar. Här fanns vid första besiktningen inga som helst rester i marken. Det mesta hade förstörts när man i början av 1900-talet anlagt ett pumphus på platsen. Lite sparkande i fjolårsgräset avslöjade dock platsen för den ena flygeln.

Med kartans hjälp kunde vi också hitta platsen för väderkvarnen; en halv kvarnsten återfanns senare som trappsteg i en husgrund.

Kurs: Odlingslandskapet - ett hembygdens rum.

I fyra län i landet, däribland Stockholm län, kommer under året att anordnas kurser som lär ut hur man kan läsa fram kulturlandskapets förändring genom tiderna. Ett antal experter inom olika kompetensområden kommer att anlitas. Nuvarande kursplan omfattar 11 träffar med agrarhistoria, kartkunskap med kartöverlägg, fältinventering. Kunskapen vill göra deltagarna skickade att själva leda liknande kurser i sin hembygd. *Anmälan om deltagande kan göras till UKF eller t till projektledaren Niklas Cserhalmi, Sveriges Hembygdsförbund, 08-34 55 11, fax 08-34 74 74.*

Uppdragsverksamheten

Vi har de senaste åren alltmer blivit inblandat i vad som kan beskrivas som uppdragsverksamhet. Vi åtager oss vissa arbetsuppgifter för vilka föreningen får ekonomisk ersättning.

Det är främst Kultur- och fritidskontoret som tar föreningens tjänster i anspråk. Men det finns även andra uppdragsgivare inom och utom kommunen. Under våren har exempelvis nio skolklasser i Bro och Tjusta fått historiektioner om närsamhället och cykelturer i skolans närhet.

I Naturbruksgymnasiets (Säbyholmsskolan) kurs i Landskapsvård har vi bidragit med lektioner kring gamla kartor och tolkning av tillhörande handlingar.

UKF har anlits av Arbetsförmedlingen och ABF i deras ALU-projekt för utbildning av Turist informatörer med säte i gamla stationshuset i Kungsängen. Lektioner och framförallt guidade turer har gjorts till praktiskt taget alla kommunens turistmål.

Vanligaste uppdraget kommer från organisationer och skolor som vill ha föreläsningar om kommunens sevärdheter och guidade turer till olika delar av kommunen.

Kommande aktiviteter

Den utåtriktade verksamheten för hösten är ännu inte fastställd. Vi har planer på en föredragsserie kring våra gannkommuner. Olle Törnberg, f d järnhandlare i Bro, är Enköpingsbo sedan många år. Han kommer att tala om Doktor Westerlund, den internationellt uppmärksammade läkaren i Enköping. Vi hoppas också få ta del av Sigtunas historia, inte utgrävningarnas Sigtuna, utan en del av stadens historiska utveckling efter dess förstörelse 1187 och fram emot vår egen tid. Järfällas historia tror vi skulle intressera oss. Vi åker ju alla med pendeltåget och kan vara intresserade av vad stationsnamnen Kallhäll, Jakobsberg och Barkarby står för. Vi vet ju av erfarenhet från vår egen kommun, att det finns historia där man minst anar det. Kunskap om det vi berörs av ger harmoni, ja trygghet, i tillvaron. En exkursion och kanske ännu en konsert kan det bli under hösten. Tider och platser i nästa nummer och på kommunens annonsida i Mälarposten.

Några av vårens genomförda aktiviteter

En kort sammanfattning för er som inte hade tillfälle att delta i vårt vårprogram:

- *Konserten på Lennartsnäs* med "Igor Stravinsky i ord och ton" var en stor upplevelse. Kjell-Inge Stevansson med hustru Margareta och dottern Magda presenterade kompositörens levnad och musik på ett sätt som aldrig gjorts förut. Ett stort antal av Stravinskys många småstycken spelades i Kjell-Ingens arrangemang för klarinett, fiol och piano. Den stora salongen rymmer ett 80-tal åhörare utan trängsel. Miljön och akustiken var bland de bästa som Kjell-Inge hade upplevt och han har ju erfarenhet från många håll i landet. För nytilkomna medlemmar vill jag

erinra om att våra herrgårdskonserter alltid sker med en historisk bakgrund av något slag. Det kan gälla såväl själva musiken som bygdens historia.

- Ekursionen till *Linné-minnena i Uppsala och Olof Hedins kaktussamling* ägde rum med bästa tänkbara väder. Intendenten för Botanikum, Karin Martinsson, tillika ansvarig för såväl Linnés Hammarby som Linnéträdgården vid Svartbäcksgatan var en utmärkt guide, som följde oss till alla platserna. I väl avvägda doser berättade hon om Linné och hans växter.

Tre av deltagarna hade personliga anknytningar till den stora Botaniska trädgården mitt framför Uppsala slott. Olle Hedins hustru och dotter, Kerstin och Sophie, kunde förmedla nya upplysningar om Olle Hedins katusar, som institutionen inte kände till. Vi fick också veta av Karin Martinsson att en bidragande orsak till att samlingen omhändertogs (och fick sin framträdande plats i det Orangeri som byggdes på initiativ av Gustav III) var den mycket detaljerade dokumentation som Olle hade gjort över alla sina katusar; man vet allt "när, var och hur" om de mer än 800 kaktusarterna.

Ingrid Nilsson från Bro berättade om sin farfar, som var trädgårdsmästare i Botanikum och hade haft sin bostad, där nu institutionens kansli är inhytt. Hennes farmor hade haft förtroendet att binda de lagerkransar, varmed universitetets doktorer hedrades. Ända till för 15-20 år sedan bands dessa kransar med lagerblad från de lagerträd som införskaffades för 250 år sedan och som följt med från den gamla botaniska trädgården nere i staden. De förvaras vintertid i det stora katedralliknande Orangeriet, där sydliga växter tillbringar större delen av året. För att spara lagerträden tar man numera bara två sådana blad till varje krans, resten importerar.

Ett tag såg det ut som om hela resan skulle behöva ställas in. Två veckor före färden hade inte tillräckligt många anmält sig och vi tvingades avbeställa bussen. Vi beslöt att ta oss till Uppsala per bil, men då skulle vi förlora gemensamheten under dagen. Med kort varsel lyckades Hasse Ljung få tag i en ledig buss, och färden kunde genomföras utan förlust för UKF. Vi blev till slut 35 deltagare.

- *Hembygdens år 1996* arrangerades av Stockholms läns hembygdsförbund som en del av Historiskt festspel på Riddarholmen 1 juni. UKF ställde upp vid ett marknadsstånd, där vi visade vår verksamhet och sålde våra böcker. Nils Holgerson och Selma Lagerlöf besöker under året olika hembygdsarrangemang runt om landet. De färdas då i helikopter. Efter ett scenframträdande kom de till UKF:s plats för att titta på Gudrun Sandéns bildväv med motiv från Nils Holgersons underbara resa genom Sverige.

Börje Sandén höll ett föredrag i det gamla riksdagshuset på Riddarholmen. Det hade rubriken "Riddarholmen och Dalupproret 1743 i ett lokalthistorisk belysning - En annan historia".

Vidare deltog manskvartetten Bro d´River Boys med sånger av bl a Bellman, såväl från scenen som inne i Wrangelska palatset och i det gamla riksdagshuset.

- UKF deltog tillsammans med 70-talet utställare vid den s.k. *Framtidsmässan i Kungsängen*. Vi visade vår verksamhet av olika slag. Denna dag var det premiär för UKF med en egen Hemsida på Internet.

- I det avslutande föredraget i vår *serie kring Fornsigstuna* medverkade David Damell, som fick tala inför en fulltalig publik.

Vill du förvissa dig om att även i fortsättningen få vår information bör du betala in medlemsavgiften 75:- på vårt pg 27 58 94-4.

Upplysningar: 08-582 405 15

Telesvar/fax 08-582 413 55

E-post: ukforsk@algonet.se

Internet: <http://www.algonet.se/~ukforsk>

